

SZAKMAI TÁJÉKOZTATÓ — IDŐSELLÁTÁS ÉS GONDOZÁS

Idősellátásban dolgozóknak

Párkapcsolati erőszak idős korban — felismerés és segítség

Nem „természetes” az életkorral · Gyakran láthatatlan · Jelzés, nem nyomozás ·  **Magas kockázat**

A párkapcsolati erőszak nem ér véget az időskorral — sok esetben évtizedek óta tart, máskor a betegség, a gondozási függőség vagy a fokozott kiszolgáltatottság teszi láthatóbbá a már meglévő kontrollt és erőszakot. Idős korban gyakran teljesen láthatatlan marad.

Az idősellátásban dolgozó sokszor az egyetlen kívülálló, aki rendszeresen belát az otthonba vagy a pár életébe — így a felismerésnek itt kiemelt tere van.

01

MIÉRT FONTOS?

- A párkapcsolati erőszak idős korban is létezik — folytatódhat egy egész életen át tartó kapcsolatban, vagy a betegség, a kognitív hanyatlás és a fokozott függőség teheti láthatóbbá vagy súlyosabbá a már fennálló kontrollt. [\[WHO – idősbántalmazás\]](#)
- Idős korban az erőszak különösen rejtett: a tüneteket gyakran az életkornak, a demenciának vagy a „természetes” hanyatlásnak tulajdonítják — pedig nem azok.
- Az idős ember fokozottan kiszolgáltatott: fizikai, anyagi vagy gondozási függőség, izoláció és szegényen miatt sokszor nem tud vagy nem mer segítséget kérni.
- Az idősellátásban dolgozó gyakran az egyetlen rendszeres külső szereplő, aki belát az otthoni vagy intézményi mindennapokba — ez kivételes felismerési lehetőség.
- A gondozásra szoruló, kiszolgáltatott felnőtt védelme a szociális ellátórendszer feladata is; a bántalmazás észlelése jelzési kötelezettséget keletkeztethet. [\[1993. évi III. tv.\]](#)
- A felismerés nem diagnózis és nem nyomozás — a cél, hogy az idős ember biztonsága és méltósága ne maradjon láthatatlan.

Az idősellátásban dolgozó nem nyomoz és nem diagnosztizál — de megfigyel, hűen rögzít és jelez. Az erőszak idős korban sem az életkor velejárója.

02

MIRE FIGYELJEK?

AZ IDŐS EMBERNÉL LÁTHATÓ JELEK

- Megmagyarázatlan vagy a magyarázattal ellentmondó sérülés, ismétlődő „balesetek”, eltérő gyógyulási fázisú zúzódások. [\[NICE NG116\]](#)

A PARTNER ÉS A KONTROLL JELEI

- A partner nem hagyja egyedül az idős embert a szakemberrel, helyette válaszol, „pontosít”, vagy figyelmeztet a beszélgetést. [\[UK Home Office\]](#)

- Félelem, feszültség vagy elnémulás a partner jelenlétében; megváltozott viselkedés, ha a partner belép.
- Visszahúzódás, depresszió, szorongás, alvászavar, amit pusztán az életkorral magyaráznak.
- Elhanyagoltság: gyógyszer, étel, higiénia, segédeszköz megvonása vagy „elfelejtése” a gondozó partner részéről.
- Nincs hozzáférése a saját pénzéhez, irataihoz, nyugdíjához; a partner dönt helyette mindenről.

- A partner ellenőrzi a kapcsolatait, leveleit, telefonját; korlátozza a látogatókat és a külső segítséget.
- Az idős ember mozgását, döntéseit, idejét a partner uralja — gazdasági, gondozási vagy érzelmi függés mentén.
- A partner lekicsinyli, megalázza, fenyegeti az idős embert, vagy a gondozást használja kontrolleszközként.
- A segítség elutasítása vagy szabotálása a partner részéről, az ellátás akadályozása.

Egyetlen jel önmagában nem bizonyíték, és sok jelnek más oka is lehet. De ha a jeleket pusztán az életkornak tulajdonítjuk, épp a bántalmazás marad rejtve. A halmozódás és a kontroll mintázata ad okot a figyelemre.

03

HOGYAN BESZÉLJEK RÓLA?

Négyszemközt · Tisztelettel · Nem sürgetve · Az önrendelkezést tisztelve

Kulcsszabály: a partner jelenléte nélkül, négyszemközt beszélj — a bántalmazó jelenlétében a kérdés veszélyes és értelmetlen. Az idős ember önrendelkezését akkor is tiszteld, ha nem kér azonnal segítséget.

- Teremts diszkrétan négyszemközti helyzetet (gondozás, vizsgálat ürügyén), ahol a partner nincs jelen.
- Nyitott, nem minősítő kérdések: „Hogy érzi magát otthon? Van, amitől tart? Miben segíthetnék?” — az idős ember vezessen.
- Ne minősítsd a partnert és ne sűrgesd a döntést — a felismerés és a kapcsolat fenntartása fontosabb, mint az azonnali „megoldás”.
- Tiszteld az önrendelkezést: a cselekvőképes idős ember dönt a saját életéről; a feladat a támogatás és a biztonságos opciók felkínálása, nem a döntés átvétele.
- Ne ígérj feltétel nélküli titoktartást, ha jelzési kötelezettség állhat fenn — de magyarázd el tapintatosan, mi miért történik.

Az idős ember nem gyermek: a cselekvőképes felnőtt önrendelkezése akkor is tiszteletben tartandó, ha más döntést hozna, mint amit mi helyesnek látnánk — kivéve a közvetlen, súlyos veszély esetét.

04

MIT TEGYEK?

- Dokumentáció — a megfigyelt jelek, az idős ember szavai idézőjelben, dátummal; a tények és a feltételezések, értelmezések világos elkülönítésével. [\[NICE NG116\]](#)
- Egyeztetés az intézményi felelőssel, a vezetővel vagy a szociális szolgálattal — a jelzés nem magányos döntés, hanem szakmai eljárás része.

- Jelzés a megfelelő szociális, gyámügyi vagy egészségügyi szereplő felé, ha a kiszolgáltatott idős ember veszélyeztetettsége felmerül — a vonatkozó eljárásrend szerint. [\[1993. évi III. tv.\]](#)
- Biztonságos opciók felkínálása az idős embernek: segítő elérhetőségek, krízisellátás, jogi tájékoztatás — döntését tiszteletben tartva, ha cselekvőképes.
- Diszkrét, írott segítő-elérhetőségek átadása (OKIT, ÁSK, NANE, Patent) úgy, hogy az ne legyen feltűnő, ha a partner hozzáférhet az idős ember dolgaihoz.
- Az ellátás folytonosságának és a bizalmi kapcsolatnak a fenntartása — gyakran ez az egyetlen szál, amelyen keresztül a segítség egyáltalán eljuthat.

A párkapcsolati erőszakért elsődlegesen az elkövető felelős. A feladat nem az igazságtétel, hanem hogy az idős ember biztonsága és méltósága ne maradjon láthatatlan, és a segítség útja nyitva álljon.

05

MIT NE TEGYEK?

- ✗ *A jeleket automatikusan az életkornak, a demenciának vagy a „természetes” hanyatlásnak tulajdonítani.*
- ✗ *Az érzékeny témát a partner jelenlétében szóba hozni.*
- ✗ *A cselekvőképes idős ember helyett dönteni, vagy nyomást gyakorolni rá, hogy lépjen, költözzön, jelentsen fel.*
- ✗ *A partnert szembesíteni, „kivizsgálni”, vagy a jelzést megkerülve saját szakállra eljárni.*
- ✗ *Feltétel nélküli titoktartást ígérni, ha jelzési kötelezettség állhat fenn.*
- ✗ *Az idős embert hibáztatni vagy lekezelni, az önrendelkezését figyelmen kívül hagyni.*
- ✗ *A bántalmazó gondozó partnert automatikusan védeni azzal, hogy „nehéz neki a gondozás”.*
- ✗ *A jelek dokumentálását elmulasztani, vagy a helyzetet szó nélkül hagyni.*

06

HA NEM A PARTNER BÁNTALMAZ

Idős korban a bántalmazó nem mindig a partner: lehet felnőtt gyermek, más hozzátartozó vagy gondozó is. A párkapcsolati erőszak felismerésére kiélesedett figyelem ezekben az esetekben is segít — a teendő hasonló.

- A bántalmazás formái itt is megjelenhetnek: fizikai, lelki, gazdasági (pénz, nyugdíj, ingatlan elvétele) vagy az alapvető gondozás megvonása (elhanyagolás). [\[WHO – idősbántalmazás\]](#)
- A felismerés és a jelzés logikája azonos: megfigyelés, hű dokumentáció, egyeztetés a felelőssel, jelzés a megfelelő szociális vagy gyámügyi szereplő felé.
- A kiszolgáltatott, gondozásra szoruló felnőtt védelme a szociális ellátórendszer feladata; a veszélyeztetettség észlelése jelzési kötelezettséget keletkeztethet. [\[1993. évi III. tv.\]](#)

Bármilyen bántalmazás forrása, a szakember szerepe ugyanaz: felismerni, hűen rögzíteni és jelezni — nem nyomozni vagy ítélni. A cél mindig az idős ember biztonsága.

07

⚠ MAGAS KOCKÁZAT — AZONNALI CSELEKVÉS

- Az idős ember konkrét, közvetlen bántalmazásról, fenyegetésről vagy félelemről számol be. [\[EU 2024/1385\]](#)
- Fojtogatás említése — a későbbi súlyos vagy halálos erőszak egyik legerősebb ismert kockázati indikátora. [\[Campbell et al. 2003\]](#)
- Halálos fenyegetés, fegyver jelenléte vagy fegyverrel való fenyegetés a háztartásban. [\[National DfV Bench Book\]](#)
- Súlyos, friss sérülés, vagy **az alapvető gondozás (gyógyszer, étel, folyadék) életveszélyt okozó megvonása**. [\[WHO – idősbántalmazás\]](#)
- Az idős ember kifejezett, ismételt félelme a partnertől vagy egy adott személytől, vagy fél otthon maradni. [\[National DfV Bench Book\]](#)
- Cselekvőképtelen vagy súlyosan korlátozott idős ember közvetlen veszélyeztetése. [\[1993. évi III. tv.\]](#)

Közvetlen, akut veszély esetén a 112 hívása szükséges lehet. Az idős ember biztonsága ilyenkor megelőz minden más szempontot, az önrendelkezés tiszteletét is. [\[Campbell et al. 2003\]](#)

Időskori bántalmazás és felismerés

WHO – Abuse of older people	Az időskori bántalmazás formái, előfordulása és felismerése.
NICE NG116	Bántalmazás és elhanyagolás felismerése; a sérülések és a kontroll jelei.
1993. évi III. törvény (Szocvtv.)	A szociális ellátás kerete; a kiszolgáltatott felnőtt védelme, jelzés.

Párkapcsolati erőszak, kontroll, kockázat és nemzetközi jog

UK Home Office – Statutory Guidance	Kényszerítő kontroll (coercive control): izoláció, gazdasági és gondozási kontroll.
Campbell et al. 2003	Fojtogatás — a gyilkossági kockázat többszörös emelkedése (AJPH).
National DfV Bench Book (AU)	Kockázatértékelés; a fokozott veszély időszakai.
EU 2024/1385	Áldozatvédelem; a kiszolgáltatott áldozatok fokozott védelme.
WHO – Violence against women	A párkapcsolati erőszak mint közegészségügyi kérdés.
Isztambuli Egyezmény	Megelőzés és védelem — nemzetközi standard.
CEDAW GR35	Állami kötelezettségek, nők elleni erőszak (az idős nők fokozott sérülékenysége).

Megjegyzés: Magyarország az Isztambuli Egyezményt aláírta, de nem ratifikálta. Az itt hivatkozott standardokat az EU 2024/1385 irányelv és a CEDAW egyezmény azonos tartalommal írja elő.

OKIT (állami krízis)	06 80 20 55 20
Áldozatsegítő Központ (ÁSK)	116 006
Rendőrség / távoltartás	112
NANE	06 80 505 101
Patent (jogsegély)	06 80 80 80 81

Az erőszak idős korban sem „magánügy” és nem az életkor velejárója — a felismerés és a jelzés az idős ember biztonságát szolgálja.

**ETIKUS MUNKAHELY
PROGRAM**
etikusmunkahely.hu